

Sygn. akt II CSK 661/19

POSTANOWIENIE

Dnia 24 lipca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z wniosku M.

z siedzibą w R. - Księstwo Liechtenstein obecnie M. w likwidacji z siedzibą w R. -
Księstwo Liechtenstein

przy uczestnictwie M. P. i W. P.

o wpis do księgi wieczystej (...)/4 hipoteki przymusowej

łącznej kaucyjnej,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 24 lipca 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Okręgowego w K.

z dnia 6 sierpnia 2019 r., sygn. akt VII Ca [...]/(...), VII Ca [...]/(...),

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

**2) zasądza od wnioskodawcy na rzecz każdego z uczestników
kwoty po 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawca – M. w R. wniósł o dokonanie wpisu hipoteki przymusowej łącznej w kwocie 27 958 907,50 zł w dziale IV księgi wieczystej (...)/4 prowadzonej przez Sąd Rejonowy w K. Hipoteka obciążała nieruchomość zapisaną w księdze (...)/7. Księga wieczysta, w której miał być dokonany wpis, obejmowała lokal niemieszkalny nr 5[...] wraz z udziałem w częściach wspólnych budynku i we współwłasności działki gruntu opisanych w księdze wieczystej (budynkowej) (...)/7. Prawo własności lokalu niemieszkalnego przysługiwało uczestnikom M. i W. P. i zostało przez nich nabyte z mocy prawa z chwilą sprzedania przez syndyka masy upadłości Spółdzielni Mieszkaniowej P. w K. przedsiębiorstwa upadłej na rzecz nabywcy niebędącego spółdzielnią mieszkaniową. Uczestnikom przysługiwało uprzednio w tej spółdzielni własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu nr 5[...]. Nabywcą przedsiębiorstwa upadłej był Bank (...) S.A. w W. W skład przedsiębiorstwa wchodził m.in. udział upadłej we własności nieruchomości gruntowej zabudowanej budynkiem wielomieszkaniowym, w którym znajduje się lokal nr 5[...]. Nieruchomość ta oraz 13-cie wyodrębnionych wcześniej z niej lokali obciążonych było hipoteką przymusową kaucyjną, której dotyczył wniosek. Aktualnie podmiotem uprawnionym z tytułu hipoteki jest wnioskodawca, który – wobec zmiany statusu lokali, do których dotychczas uprawnionym przysługiwało spółdzielcze prawo własnościowe, w prawo własności odrębnej lokali – domagał się objęcia wydzielonych lokali hipoteką łączną.

Referendarz w Sądzie Rejonowym w K. dokonał żądanego wpisu w dniu 26 stycznia 2017 r. Uczestnicy wnieśli skargę na wpis, jednak Sąd Rejonowy w K. postanowieniem z dnia 29 maja 2017 r. utrzymał go w mocy uznając, że w wyniku ustanowienia z mocy prawa na rzecz uczestników prawa odrębnej własności lokalu doszło do podziału nieruchomości obciążonej hipoteką, którego następstwem jest co do zasady powstanie hipoteki łącznej (art. 76 u.k.w.h.).

Uczestnicy zaskarżyli to postanowienie apelacją, którą Sąd Okręgowy w K. oddalił postanowieniem z dnia 29 września 2017 r. Uczestnicy wnieśli skargę kasacyjną od tego orzeczenia. Skargę tę uwzględnił Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 21 marca 2019 r., uchylającym postanowienie Sądu

Okręgowego i przekazującym sprawę do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu dokonał wykładni art. 17¹⁸ u.s.m. jako przepisu o charakterze ochronnym dla osób, którym przysługiwało spółdzielcze prawo do lokalu. Sąd Najwyższy stwierdził, że cel ochronny unicestwiłoby przyjęcie - jako skutku ustanowienia *ex lege* prawa odrębnej własności - obciążenia nabytego prawa hipoteką, podczas gdy wcześniej uprawnionemu przysługiwało prawo nieobciążone. Aby temu zapobiec wyłożył art. 17¹⁸ u.s.m. jako podstawę przekształcenia prawa spółdzielczego w prawo własności, prowadzącą do pierwotnego nabycia tego prawa, nie zaś jako przepis statuujący pochodne uzyskanie prawa własności nieruchomości od dotychczasowego właściciela nieruchomości.

Sąd Okręgowy w S.przy ponownym rozpoznaniu sprawy zastosował powyższą wykładnię i postanowieniem z dnia 6 sierpnia 2019 r. zmienił zaskarżone postanowienie Sądu Rejonowego, oddalając wniosek o dokonanie wpisu.

W skardze kasacyjnej od tego postanowienia wnioskodawca zarzucił nieważność postępowania z przyczyny wskazanej w art. 379 pkt 3 k.p.c. Jego zdaniem Sąd Okręgowy orzekł w prawomocnie rozstrzygniętej sprawie, zakończonej już poprzednim jego wyrokiem, co było następstwem wydania w Sądzie Najwyższym wyroku uchylającego przez osoby, które zostały powołane do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego tego Sądu w następstwie procedury zainicjowanej obwieszczeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 maja 2018 r. o wolnych stanowiskach sędziego w Sądzie Najwyższym. Co do tych osób zachodzą wątpliwości, czy były w chwili orzekania sędziami. Problem ten skarżący wskazał również jako zagadnienie prawne wymagające wyjaśnienia.

We wnioskach skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego i zniesienia postępowania przed tym Sądem, a także uchylenia postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako środek odwoławczy o szczególnym charakterze, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju

prawa i jednolitości wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowionego w art. 398⁹ k.p.c., w ramach którego Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie występują przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania. Skarżący uzasadnił potrzebę przyjęcia jego skargi przesłanką z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 3 k.p.c. to znaczy wystąpieniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego i nieważnością postępowania przed Sądem Okręgowym w K. Obydwie przesłanki związane były z wątpliwościami co do statusu osób powołanych na stanowisko sędziów Sądu Najwyższego w wyniku procedury rozpoczętej obwieszczeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 maja 2018 r. o wolnych stanowiskach sędziego w Sądzie Najwyższym.

Istotne zagadnienie prawne to doniosły problem prawny, nowy lub już wcześniej występujący, lecz nadal niedostatecznie rozważony i wyjaśniony, mający znaczenie nie tylko jako wątpliwość występująca w danej sprawie i rzutująca na jej rozstrzygnięcie, ale powtarzający się w przestrzeni prawnej i mający ważne znaczenie także w innych sprawach. Problem przedstawiony przez skarżącego został już jednak należycie wyjaśniony w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110-1/2020, baza Lex nr 2770251), w której Sąd Najwyższy stwierdził, że osoby, które po przeprowadzeniu postępowań ukształtowanych ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa zostały powołane na urzędy sędziowskie przez Prezydenta RP niewątpliwie uzyskały formalnie status sędziów. Konieczne było jednak wyjaśnienie, czy uczestniczenie w składzie sądu powszechnego, wojskowego albo Sądu Najwyższego rozpoznającego sprawę na podstawie Kodeksu postępowania cywilnego lub Kodeksu postępowania karnego przez osobę, która odebrała nominację sędziowską od Prezydenta RP po przeprowadzeniu postępowań ukształtowanych ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. nie powoduje niedopuszczalnego w świetle art. 6 ust. 1 EKOPCz, art. 45 ust. 1 Konstytucji

i art. 47 KPP obniżenia standardu bezstronności i niezależności sądu. Na to pytanie w odniesieniu do sędziów Sądu Najwyższego udzielił w uchwale odpowiedzi pozytywnej. Wskazał przy tym, że przyjęta w pkt 1 uchwały wykładnia art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. oraz art. 379 pkt 4 k.p.c. nie prowadzi do usunięcia z urzędu osób powołanych na urząd sędziów Sądu Najwyższego ani nie powoduje ich zawieszenia w urzędowaniu w rozumieniu art. 180 Konstytucji RP. Interpretowane przepisy nie odnoszą się do formalnych kompetencji osób powołanych na ten urząd ani nie zawierają generalnych zakazów lub ograniczeń odnoszących się do wykonywania funkcji jurysdykcyjnych. Nie dotyczą zatem ich statusu i powołania, o których mowa w art. 179 Konstytucji RP. W perspektywie procesowej nie jest jednak wykluczone, że określone okoliczności, które wystąpiły w procedurze powołania na urząd sędziego lub zaistniały później, będą prowadzić w sposób trwały do braku warunków postrzegania danego składu Sądu Najwyższego z udziałem określonego sędziego, jako sądu bezstronnego i niezawisłego.

Zastosowanie ustalonej w uchwale wykładni art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. oraz art. 379 pkt 4 k.p.c. do wydanych już wcześniej orzeczeń sądowych Sąd Najwyższy uznał za prowadzące do niewspółmiernego naruszenia podstawowych wartości konstytucyjnych, w szczególności zaś ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez to państwo prawa, a także zasady stabilności rozstrzygnięć podejmowanych przez sądy w ramach wymiaru sprawiedliwości w indywidualnych sprawach obywateli. Uznanie, że norma w ustalonym znaczeniu miałaby zastosowanie do wszystkich stanów faktycznych, także tych, które wystąpiły przed ustaleniem jej konkretnego znaczenia, w sposób konieczny musiałoby prowadzić do naruszenia wartości, których ochronie w praktyce wykładnia ta ma służyć. Z tego względu Sąd Najwyższy zastrzegł w uchwale (pkt 3) jej prospektywne stosowanie; dokonana wykładnia art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. oraz art. 379 pkt 4 k.p.c. przyjęta w punktach 1 i 2 uchwały nie ma zastosowania do orzeczeń wydanych przez sądy przed dniem jej podjęcia oraz do orzeczeń, które zostaną wydane w toczących się w tym dniu postępowaniach na podstawie Kodeksu postępowania karnego przed danym składem sądu. Wyjątkiem, nie mającym znaczenia w niniejszej sprawie, są orzeczenia wydane przy udziale sędziów Izby Dyscyplinarnej, do których wykładnia przyjęta w uchwale ma zastosowanie bez względu na datę wydania tych orzeczeń.

Ponieważ nie budzi wątpliwości, że postanowienie Sądu Najwyższego uchylające postanowienie Sądu Okręgowego w K. z dnia 29 września 2017 r., podjęte zostało przez skład sędziowski, do którego odnosiła się powołana uchwała, przed dniem 23 stycznia 2020 r., przyjęta w niej wykładnia nie ma w tym wypadku zastosowania, co oznacza, że argumenty podniesione przez skarżącego nie stanowią przyczyny uprawniającej do stwierdzenia nieważności postępowania, w którym rozpoznana była poprzednia skarga kasacyjna, a w konsekwencji także postępowania apelacyjnego w którym zapadło zaskarżone przez wnioskodawcę postanowienie.

W rezultacie przywołane przez skarżącego podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie uzasadniały potrzeby jej rozpatrzenia. Nie zachodzą również inne przesłanki przedsądu przewidziane w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia tej skargi do rozpatrzenia (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego wynika z postanowień art. 520 § 3 w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c. Wysokość zasądzonej kwoty uzasadnia § 5 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 i § 15 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265 ze zm.).